

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: DR. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: DR. ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton, félíven.
Előfizetési ár: egész évre 48 kor., félévre 24 kor.
Egyes szám ára egy korona.

→ Szerkesztőség és kiadóhivatal: Debrecen, Kollégium. →
Ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

Vallás és bolsevizmus.

Sokan hirtelen fellobbanó, vagy felületesen gondolkozó emberek a bolsevizmus hazai uralomra jutásakor azzal a jóhiszemű illúzióval álltak be hitvallói közzé, hogy ez irányzat szertelen egyenlősítési törekvéseivel, az alsóbb néprétegek felszabadításával, a társadalmi előjogok kiméletlen eltörlésével, a termelő eszközök közössé nyilvánításával s más hangzatos reformok beigéréseivel a fejlődés amaz eszményi célját éri el, vagy legalább is közelebbi meg, amely felé a keresztyén vallás is igyekszik. Sőt e naiv emberek jámbor belenyugvással hajlandók voltak még a bolsevizmus nemcsak egyház-, de vallásellenes intézkedéseit, hangulatát is azzal mentegetni, hogy itt az eszményi cél érdekében a vallásfeleketek túlkapásainak megfékezéséről, a vallásnak olyan területre való visszazoritásáról van szó, amely, mint lelki terrenum, egyedül tartozhatik birodalmába. Hogy aztán a bolsevizmus valójában e területet is sajnálta tőle s e téren kifejtendő hatásait is ellensúlyozni törekedett s általában egész irányta tanúsított ellenségesség magatartásával a fejlődés rendjében való feleslegességét akarta igazolni, — ezt a jámborok nem vették észre, vagy szívesen magyarították az új irányzat szenvedélydiktálta, de később a lehiggadás bekövetkezése után visszacsinálható túlkapásainak. Ma már tisztán látjuk, hogy mi volt és mit akart a bolsevizmus s röviden meghatározhatjuk viszonyát a valláshoz is.

A bolsevizmus a történelmi materializmus legvégső hajtása, u. n. kommunisztikus érvényesítése, mely a fejlődés mai állapotát kizárólag gazdasági okokból magyarázván meg, annak karakterét, irányzatát a gazdasági termelő eszközöknek a kommunisztikus állam köztulajdonába átvételével s ellenőrzése alatti kihasználásával akarja megszabni. Mint a gazdasági viszonyok kizárólagos társadalom fejlesztő szerepe hangsúlyozásán alapuló materialisztikus principium, a bolsevizmus mellékhatásnak tekint, a mindenkori gazdasági helyzet reflexének itél minden szellemi erőtenyező: vallást, tudományt, művészetet is s amazoknak olyan formái ellen, melyek az ő gazdasági rendszerét nem erősítik, nem szentesítik, nem ez utóbbi egyenes következményei, a socialista közömbösségi elv elhagyásával kérlelhetetlen harcot indít. E felfogás magyarázza meg a bolsevizmus gyakorlati magatartását az összes szellemi erőtenyezők u. n. kapitalisztikus hajtásaival, típusaival szemben. — Innen érthetjük meg igazán a valláshoz való viszonyát is, mely közömbösnek legfeljebb csak a kummunista gazdasági rend alapján kialakulandó új vallással szemben (amely természetesen már nem is lett volna vallás) lett volna

nevezhető, a vallás eddigi eszmei tartalmát s még inkább annak a történelmi fejlődésben felekezetekké tagozódott típusait azonban annál ellenségesebb indulattal kezelte, minél kevésbé volt bizonyos a történelmi materializmus doktrinér csalhatatlansága dacára a vallás gazdasági függvény jellegéről s minél erősebbnek tudván ennek a lelkek feletti hatalmát és ismervén a társadalmi rend többi biztosító erőivel való szövetkezését, — oka volt féltetni tőle uralma és pozíciója biztonságát.

A bolsevizmus a fejlődés törvényeivel s szükség-szerű előfeltételeivel nem számolván, kizárólag gazdasági érdekekre tekintvén s a materialisztikus világfelfogás gyógyíthatatlan egyoldalúságában leledzvé, gyakorlatilag reform helyett a legörjögőbb rombolást jelentette, építés helyett pusztítást, fejlesztés helyett a legkizökkentőbb megakasztást, a tömegek ideális nevelése helyett szüvedélyeik legféltelenebb felkeltését, a köznek munkálkodás helyett az egyéni üzérkedés és nyereszkesedés szabadjára engedését idézte elő: a keresztyénség feleséges szeretet tanát, mely nem ismer különbséget ellenség és jóbarát között, az osztálydiktatura fertőjébe rántotta alá s általában megcsúfolt a keresztyén vallás örök értékű tartalmából mindent, ami épen eszébe jutott, amire időileg ráért. Az emberiség ellen elkövetett eme büntettnék elmaradhatatlan következménye természetesen csak az lehetett és lehet, hogy a fejlődés visszanyerve erőszakkal szétszaggatott folytonosságát, halad a maga útján s a vallás is visszakerül arra a piederstálra, melyre magát nem saját maga, hanem épen tartalmi tökéletességéért az isteni gondviselés állította.

Tárgyilagosan és értelmesen gondolkozó ember előtt soha egy pillanatig sem lehet kétséges, hogy a keresztyén vallásban örök értékek és örök erők rejlenek, melyek egyedül tehetik az emberi életet nemessé, jóvá, boldoggá. Ezekről megfosztani akarni az emberiséget: a legnagyobb gonosztett s a fejlődés elleni legnagyobb merénylet volna. Úgyannyira, hogy ha az emberek a bolsevista dúlás után szenvedélyesen reklamálják a keresztyénség elveinek a gyakorlati élet minden vonatkozásában való érvényesítését, érthető és nagyon indokolt követelésnek tartjuk. Maga Lloyd George is a vallás, illetve egyház eredményes és intenzív működésétől reméli a bolsevista világhazugság sikeres leküzdését. Csak a jogaiba s nyilvános tiszteletébe visszajutott keresztyén vallás szerepeltetésével kapcsolatban épen vallásos részről és érdekből állítjuk föl a következő korlátozásokat: a keresztyén vallás hivatását szellem-erkölcsi téren lényegéből folyó eszközökkel teljesítse s hatalmi célok kizárásával minden ember üdvét

egyformán munkálja. Ez úton haladva nem maga fog függeni gazdasági viszonyoktól, politikai hullámzásoktól s más okoktól, hanem amire predesztinálva van: maga alakít mindent a saját eszményi képére és Isten dicsőségére.

D—d.

Tárca

Szomorú sors.

*Nehéz sorsa van most nagyon
A szegény magyarnak,
Mert fölötte ellenségi
Tört ülni akarnak.*

*Megkötözik kezét, lábát,
Tépik, húzzák, vonják.
Határát kicövekelik,
Mindenfelől bontják.*

*Maholnap úgy kiforgatják
A maga jussából,
Hogy már nem lesz kenyere sem
Osi birtokából.*

*Századokon át, kit védett:
Sok jóakarója
Helyben hagyja, hogy nem marad
A rajtavalója.*

*Ha koldus lesz, a nyakába
Nehéz jármot tesznek.
Kik cselédnek sem váltak be,
Az urai lesznek.*

*Szegény magyar türi némán,
Mert megvan kötözve.
Úgy elgyöngült, hogy láncait
Nem törheti össze.*

Erdélyi Imre.

Egyház

A szatmári református egyházmegye tavaszi közgyűlését

folyó hó 11-én tartottuk meg az oláhoktól megszállva tartott Szatmár helyett Fehérgyarmaton. Sajnos, hogy 9 anyaegyházunkból a megszállás miatt senki sem jelenhetett meg. Másikülönben a gyűlés elég látogatott volt. Az érdeklődést meg is érdemelte. Sok fontos, aktuális ügy került napirendre már a közgyűlést megelőző lelkész-egyesületi gyűlésen. A tisztikar újból választatott. Majd a kartárs és hazafi szeretetével, tiszteletével üdvözöltük Kovács J. Istvánt, mint volt szatmári lelkészt abból az alkalomból, hogy miniszterelnökségi államtitkárrá s a protestáns egyházi vonatkozású ügyek intéző-

jéül kineveztek. Aztán tárgyaltuk nagynevű szeretett püspökünk remekbe készült „Hitvallását”; azt mindenben magunkévá tettük s jegyzőkönyvi kivonatban biztositottuk öt további osztatlan bizalmunkról, mit a legtávolabbról sem érint a múltak sajnós tapasztalataim felépülő azon vélekedésünk, hogy az együttműködésre vonatkozó hitvallási részlet gyakorlati alkalmazásánál bizonyos óvatosság nem leszen felesleges.

Mindkét nagy emberünk üdvözléséhez az egyházmegyei közgyűlés is hozzájárult, valamint lelkész-egyesületünk javaslatára az egyre tovább tomboló díjlelvélcsonkítások meggátlása végett szigorúan eltiltotta a belhivatalnokokat attól, hogy bárminő erőszakolásra is fizetésegységekbe bocsátkozzanak és kimondotta, hogy a fizetéseket természetben vagy legalább a mindenkori piaci árakban szolgáltatassák. Együttal választott egy állandó vegyes bizottságot a fizeteskérdések szoros ellenőrzésére és a piaci árak megállapítására, mely bizottság állásfoglalása nélkül fizetésügyekben közgyűlési határozatok nem fognak hozatni. Nem hozattak már e gyűlésen sem, pedig érkezett be e nemben panaszos ügy elég. Sőt Gacsály, Borzova, Penyige stb. bírósági tárgyalásra is súlyos okot szolgáltatottak s botrányos viselkedésükkel teljessé érlelték azt a meggyőződést, hogy ez ügyben gyors és gyökeres országos reformra van szükség, különben nem lesz új pástornemzedék s a nyájak, mint oldott kékék hullanak szét a köznép szűkeblősége, elvilágiasodott alantas gondolkozása következtében. Mert jól jegyezte meg egyik egyházmegyei ügyész: nem az a baj, hogy az egyházak tagjai szegények, mint ahogy ezt hazug sopánkodással, felháborító módon hánytorgatják a „hívek.” Ezt a már nagyon is elkoptatott kifogást könnyű megcáfolni határozottan gazdag egyházaink módos tagjainak magatartásával. Ott van pl. Kisar. Egyházi csekély adója tisztára csak azért van, hogy ném ikülső jele legyen az egyházhhoz tartozandóságnak. És mégis . . . de hagyjuk. Fel is kérte gyűlésünk egyházi törvényhozásunkat, hogy cselekedjék, mert itt valóban már „minden perc egy halál.” A stóladíjakat is mérsékeltten emelte a gyűlés.

A megüresedett lelkési tanácsbírói állásra szűkebbkörű szavazást rendelt el Horváth Imre majtisi és Tóth Sándor nábrádi lelkészek között.

Szabó Sándor, Mándy Benő, Egressy Imre lelkészek elhunytáról részvétellel értesültünk. Közgyűlésünk egyik nevezetes mozzanata volt Kóréh Endre sepsiszentgyörgyi református lelkész megjelenése, aki a „Hangya” megbízottjaként lelkes beszédben buzdított bennünket, hogy a nemzetet újjá teremtő nagy munkát kezdjük el: népünk megernyedte nemzeti önértetének felébresztésére alakítsunk minden községben gazdaköröket, anyagi függetlensége biztosítására pedig fogyasztási és hitelszövetkezeteket. El is határoztuk, hogy ez ügy érdekében mindent elkövetünk.

Több kisebb, vagy helyi jelentőségű ügy letárgyalása után közebed volt, ahol felköszöntöttük a körünkben először megjelent Tisza Lajost, a kocsordi gróft, aki zaj, cégér nélkül műveli a jót s aki sokaknak adott példát abban is, hogyan kell megállani a sarat a csaták mezején is. A másik köszöntő új ügyészünknek dr. Bakó Ferenc fehérgyarmati járásbírónak szolt, kit igaz rokonszenvvel üdvözöltünk.

Csaholecz.

G. Szabó Mihály,
egyházmegyei jegyző.

Kortünetek.

Napi politikával foglalkozni nem a mi kenyerünk, de még sem lehet említés nélkül hagyni a nemzetgyűlési képviselőválasztások debreczeni eredményét, mely országoszerte feltűnést keltett. Mindahárom kerületben a keresztényen nemzeti egyesülés pártjának jelöltjeit választották meg a kisgazdapártiakkal szemben. A megválasztottak valamennyije igazán érdemes ember és nyereséges lesz a nemzetgyűlésnek. Nem is az a csoda, hogy őket megválasztották, hanem az, hogy az ellenfeleiket nem választották meg. A kisebbségben maradt jelöltek közül a hosszú élet nagyértékű munkájával tűnt ki úgy a haza, mint református egyházunk szolgálatában, — a másik a legszebb reményekre jogosító derék gazda, aki a háborúban hősi módon védte hazáját s városát. És érdekes, hogy a kisebbségben maradtak közül a megválasztáshoz legközelebb épen az a jelölt jutott, akinek nincsen régebbi kapcsolata Debreczennel. Ugy látszik, megint betelt a régi igazság, hogy senki sem próféta a maga hazájában.

Katholikus párt — zsidó párt — ezek a jelszavak hangzottak a választás előtt és alatt. Az egyik kerületben — elég izléstelenül — plakátok is jelentek meg, melyek a kisgazdapárt jelöltjét a zsidók figyelmébe ajánlta. Persze a másik párt részéről. Mi nem hisszük, hogy itt vallási szempontok játszottak volna szerepet. Hiszen a győztes párt jelöltjei közül az egyik református, a másik evangélikus, a harmadik katolikus, és épen a katolikus vallású képviselőt mindenki, valálkülönbség nélkül, predestinálnak tartja erre a feladatra. A mi látásunk szerint itt nem vallási ellentétek, hanem olyan ellentétek szabtak irányt, melyek a most jobb megélhetésnek örvendő termelők és a drága pénzén vásárló készpénzfizetésük között fejlődtek vagy fejlesztettek ki. Ezeket az ellentéteket kell kiküszöbölni, mert nemzeti egysületről komolyan csak akkor lehet szó.

Hogy a református lakosságnak túlnyomó nagy része a kisgazdapárt mellett állott, azt még sem lehet tagadni. Aminthogy a város állandó, termelő lakossága túlnyomó részben református, míg a fogyasztó, a fizetésből élő közönség a vegyes vallású. Nagy hiba volna azonban ebből azt a következtetést vonni, hogy Debreczenben a reformátusok maradtak kisebbségben. Hiszen a győztes párton sokan buzgólkodtak a reformátusok közül, még református papok is. Legalább a napilapok közlése szerint egyik-másik pártgyűlésen református papi emberek is mondtak kortesbeszédet. Ezt már nem tudjuk helyeselni. Nem azért, mert ez vagy amaz a párt mellett beszéltek, hanem azért, mert a lelkipásztornak egyik párt mellett sem helyes hordó tetejére állni. Különösen nem, ha nyilvánvaló, hogy egyháza híveinek mégis nagyobb része a másik párton áll. Valóban csodálatraméltó, hogy még mindig nem okulnak egyik kollégájuk szomorú példáján.

Révész Imre, az Árpádtéri új pap, megérkezett Debreczenbe és legközelebb megtartja beköszönő beszédét. Nagy várakozással néz elébe Debreczen egész református közönsége. Nemcsak azért, mert tudják róla, hogy kiemelkedően jeles tudós, hogy kitűnő szónok és

hogy nyájas, szeretetreméltó ember, hanem azért is mert bizvást remélik, hogy nem akar lenni semmi más mint lelkipásztor és egész odaadással akar élni a lelkipásztorkodás gyönyörű hivatásának.

Halottaink.

Tóth Ferenc kollégiumi háznagy 55 éves korában három heti súlyos szenvedés után, házasságának 18. évében folyó hó 10-én este csendesen elhunyt. Temetése nagy részvét mellett folyó hó 12-én délután négy órakor volt. Buzgó, hűséges szolgálatával igyekezett betölteni hivatását a kollégiumnál, ahol emléke sokáig felejtetetlen marad.

Vincze Károly a bácsfeketehegyi német ajkú református gyülekezet ifjú lelkipásztora jobblétre szenderült. Nagy tehetségű, jeles készűtségű és hivatásos munkása volt egyházunknak és áldozatos buzgó pásztor gyülekezetének. A korán elhunyt szép reményű ifjú lelkipásztor emlékezte legyen áldott!

Különfélék.

A Dunántúli Protestáns Lap június 9-én megjelent ez évi 2. száma túlnyomó részében arról a kegyeletes ünnepről számol be, amelyet a győri református egyház Kálvin kulturházában 1920 május 30-án tartottak gróf Tisza István arcképének leleplezésekor. A megható ünnepély leírásán kívül vezető helyen jön Németh István püspök gyönyörű imádsága és Szász Károly kiváló jellemzésű beszéde. Megható az a rövid levél, amelyet elhunyt nagyemberünk özvegye küldött ez alkalomból a győri református lelkipásztorhoz. Aki nagyjait megbecsüli, az a jövőt építi.

Generalis visitatiót tart dr. Baltazár Dezső püspökünk Szabolcs megyében, ahova folyó hó 19-én utazik el. Ibrányban vasárnap istentisztelet lesz, amelyiken püspökünk fog predikálni. Az istentiszteletet egyházi értekezlet követi az egyházmegye vezető embereinek részvételével.

Dr. Kovács J. István budapesti theol. akad. tanárt, a nemzetgyűlés tagját kultuszminiszteri államtitkárrá nevezték ki. Isten gazdag kegyelme és bő áldása tegye gyümölcsözővé e téren kifejtendő munkásságát.

Czeglédy Sándor pápai theol. tanár kollégánkat a győri református gyülekezet hívta meg pásztorául. Beiktatása június hó 6-án történt, amikor és az új lelkipásztor Ap. Cs. 20²⁴ alapján predikált nagy és mély hatással. Nehány éve hagyta el a gyakorló lelkészséget, hogy buzgó szolgálatait neveljen az Úr számára; ime most újból szüléjébe hívja az Úr, ahol legyen munkássága áldásos és Isten dicsőségét szolgáló. Ad multos annos.

A debreczeni m. kir. tudományegyetem az 1919—20. tanév bezárása alkalmából 1920. évi június hó 21-én délelőtt 10 órakor a református nagytemplomban hálaadó istentiszteletet tart, melynek sorrendje ez: 1. F. álló ének: Te benned biztunk. . . XC. zsoltár 1. v. 2. Boldog, kinek nem kell szánni. . . 236. dicséret verse. 3. Hymnus. Mozarttól. Énekli a debreczeni kollégiumi kántus. 4. Imádkozik Dr. Erdős József egyetemi tanár, a református hittudomány kar tagja. 5. Z.

halaének. . . Régi magyar egyházi ének. Éneklé a debreczeni kollégiumi kántus. 6. Záró ének: Dicséret, dicsőség. . . 179. dicséret 10. verse.

Egyetemi tanács az 1920—21. iskolai évben. A debreczeni tudományegyetem tanácsa a jövő 1920—21. iskolai évre a következőleg alakult meg: Rektor lett dr. Pokoly József bölcsészeti professzor, dékánok a hittudományi karon dr. Erdős József, a jogi karon dr. Illyefalvi Vitéz Géza, a bölcsészeti karon dr. Tankó Béla professzorok. A jelenleg működő rektor és dékánok, mint prorektor és prodekanok fognak résztvenni a tanácsban. Prorektor lesz dr. Kenézy Gyula, prodekanok Csánki Benjámín, dr. Kun Béla és dr. Rugonfalvi Kiss István. Örömmel és őszinte szívvel üdvözljük az új tanácsot, melynek tagjai fele részben kollégiumunknak voltak méltó dicsőkedései. Külön kiemeljük és köszöntjük a tudós Rektor Magnificust, akit huszonöt éves tanársága alkalmából ért ez a méltán megérdemelt elismerés.

Spiritiszta-egylet Debreczenben. A spiritizmussal foglalkozók „A szellembűvások debreczeni egyesülete” név alatt egyesületbe tömörültek és alapszabályaik megerősítését kérték a polgármester útján a belügyminisztériumtól.

Adomány. A debreczeni református tanítóképzőintézet IV. éves növendékei 635 koronát adtak át az igazgatónak, a következő levél kíséretében: „Nagytisztelétű Igazgató úr! Azon szeretettől indítva, mely szeretetre épen ösiskolánk és intézetük tanarkara tanított meg bennünket, hálánk csak egy parányi morzsalekaul, annyi sok jószágért, szeretetért és előkészítésért az életre vonatkozólag, ezen szerény alapítvánnyal akarunk adózni. Fogadja tőlünk Igazgató úr szeretettel azok nevében, akik ezen iskolában utódaink lesznek, kik utánunk jönnek a kultúra kibontott zászlója alá e jelszóval: Imádkozzál és dolgozzál. Debreczen, 1920 június 6. A búcsúzó IV-ed évesek.” Az alma mater hálás növendékei, kik pedig általán véve nem dicsekedhetnek azzal, hogy a világi javaknak bőségében élnek, önmegtadással hoztak áldozatot. Vajha azok, akiknek sok adatott, követnék a nemes példát. Így nem szorongana szívünk szüntelen kollégiumunk jövőjéért.

Kérő szó! Oláhok elől menekült református papi özvegy 4 árva gyermekével minden fizetés és támogatás nélkül állva, azzal a kéréssel fordul különösen a méhészkedő református lelkészekhez és tanítókhoz, hogy akár raj, vagy kaptár, vagy bármilyen méhészeti cikk adományozásával tegyék lehetővé számára a tisztességes munkát s ezzel a szerény megélhetést. A szíves adományokat „Dávidházy János református esperes Kaba” címre kéri eljuttatni, aki jelenleg gondjaiba és pártfogásába vette.

Pályázati hirdetés.

A debreczeni református leányközépiskolában a) egy mennyiségtan-természettani, és b) egy földrajz-természettanrajzi- (akinek a vegytan vagy természettanból mint melléktárgyból szintén képesítésük van, előnyben részesülnek) rendes tanári tanszékekre ezennel pályázatot hirdetünk. A megválasztandó rendes tanárok évi adalma egyenként 2400 K alapfizetés, az egyházi évenkénti megadott lakáspénz, mely 800 koronánál több nem lehet, öt ízben 200 koronás korpótlék,

melynek alapjául szolgáló időbe a hazai református középiskolákban eltöltött rendes tanári szolgálati évek beszámíthatnak, az államtól a törvényes családi pótlék és egyéb háborús pótlékok. A megválasztott rendes tanárok ezenkívül szolgálati éveik szerint a református leányközépiskolai (felsőbb leányiskolai) státusba beosztva állami fizetés kiegészítésben részesülnek s az országos tanári nyugdíjintézetnek jogos és kötelezett tagjai. Pályázhatnak református vallású okleveles középiskolai tanárok, férfiak ésnők egyaránt. A pályázati kérvényhez csatolandók keresztlevél, érettségi bizonyítvány, tanári oklevél, az előbbi alkalmazásokról szóló bizonyítványok s az esetleges irodalmi működés, valamint a családi viszony igazolása, a katonai kötelezettség irányában fennálló viszony igazolása, hatósági orvosi bizonyítvány a pályázónak a tanári pályára alkalmas voltáról s a kommunista uralom és az ellenséges megszállás ideje alatt tanúsított magatartásának igazolása. A pályázati kérvények 1920. évi július 15-ig a debreczeni református leányközépiskola igazgatóságához adandók be. A tanszék betöltésénél az ellenségtől megszállott területekről menekült tanárok pályázatai megfelelő figyelemben részesülnek.

A megválasztott tanár tanszékét 1920. évi szeptember hó 1-én tartozik elfoglalni.

Debreczen, 1920 június 1-én.

Szele György,
az igazgatótanács elnöke.

Koncz Aurélné,
igazgató.

Most megjelent könyvujdonságok

Dr. Baltazár Dezső:

Isten dicsőségére a hazáért.

Templomi prédikáció
elő- és utóimádsággal Ára 8 K

Dr. Baltazár Dezső:

„Az én hitvallásom“.

Ára 12 K

Dr. Körösi Kálmán:

Hit és Haza.

Költemények Ára 10 K

Kaphatók: a „MÉLIUSZ” könyvkereskedésben Debreczen, Ferencz József-ut 26. szám alatt.